

Dicranum viride (*Dicranaceae*, *Bryophyta*) w Drawskim Parku Krajobrazowym (północno-zachodnia Polska)

Dicranum viride (Sull. & Lesq.) Lindb., widłoząb zielony, jest gatunkiem eurosyberyjsko-północnoamerykańskim, o subkontynentalno-górskim typie zasięgu w Europie. W Polsce występuje na terenie całego kraju, przy czym większość stanowisk skupia się w Karpatach. Rośnie tu głównie w niższych położeniach regła dolnego, zwłaszcza we wschodnich regionach, takich jak Pogórze Przemyskie, Bieszczady Zachodnie, Góry Sanocko-Turczańskie i Beskid Niski (STEBEL 2012). Dość często notowany jest także w Puszczy Białowieskiej (SKOWRON i in. 2024).

Dicranum viride jest objęty w Polsce ścisłą ochroną gatunkową (ROZPORZĄDZENIE 2014) i zagrożony (kategoria R, ŻARNOWIEC i in. 2004). W województwie zachodniopomorskim rośnie na nielicznych stanowiskach, z których większość znajduje się na terenie Drawskiego Parku Krajobrazowego, w okolicach jeziora Dębno i rzeki Dębnicy. Znane są one już od początku XX w. (HINTZE & KOHLHOFF 1902, 1904; WARNSTORF 1906). Stanowisko gatunku położone w dolinie rzeki Dębnicy, która objęta jest obecnie ochroną jako rezerwat „Przełom rzeki Dębnicy”, zostało potwierdzone w latach 90. XX w. (JANYSZEK i in. 1994). Na terenie Pomorza Zachodniego *D. viride* podawane było ponadto z Puszczy Bukowej (LISOWSKI 1959; MICKIEWICZ 1965), Półwyspu Przytorskigo na wyspie Wolin (LISOWSKI 1961), Wolińskiego Parku Narodowego (STEBEL i in. 2015; WILHELM i in. 2015) oraz okolic Drzewian (RUSIŃSKA i in. 2010), gdzie w 2018 r. utworzono rezerwat przyrody „Wapienny Las”. W 2023 r., podczas badań na terenie Drawskiego Parku Krajobrazowego, odkryto dwa nowe stanowiska *D. viride* oraz potwierdzono stanowisko w rezerwacie „Przełom rzeki Dębnicy”.

NOWE STANOWISKA

Bb-54: rezerwat przyrody „Dolina Pięciu Jezior” (gm. Polczyn-Zdrój), 53°41'52.5"N, 16°09'52.3"E, oddział leśny 786, przy granicy rezerwatu (not. A. Siebel & T. Kapuściński, 09.06.2023 r.). *Dicranum viride* rośnie na pniu buka o średnicy około 30 cm. Populacja składa się z niewielkich darni rozrzuconych na pniu na wysokości od około 0,2 do 1,3 m. Największa darń zajmuje 0,8 dm², pozostałe (zliczono 8) zajmują łącznie około 6 cm². Widłozębowi zielonemu towarzyszy przede wszystkim mech rokiet cyprysowy *Hypnum cupressiforme*, który porasta znaczną część powierzchni pnia. Stanowisko jest silnie zagrożone, a perspektywy jego ochrony są złe. Po pierwsze, znajduje się obok ścieżki turystycznej na skraju jaru porośniętego żyzną buczyną, który graniczy bezpośrednio z wykonanym niedawno zrębem. Nie wiadomo jak *D. viride* zareaguje na tak gwałtowne zmiany warunków siedliskowych, głównie świetlnych i wilgotnościowych. Po drugie, zagrożenie stwarza ekspansywny *H. cupressiforme*, który rozrastając się może przeprzeć widłozęba.

Bb-55: Gwiazdowo (gm. Barwice), 53°40'50.7"N, 16°17'27.2"E, na południe od drogi Gwiazdowo – Chłopowo, oddział 871a Nadleśnictwa Czaplinek (not. T. Kapuściński, 08.07.2023 r.). *Dicranum viride* porasta głąz narzutowy w 80-letniej buczynie pochodzenia naturalnego, lecz z wyraźnymi śladami działalności gospodarczej. Populacja składa się z niewielkich darni o powierzchni 2–5 cm², rozproszonych wśród mchu *Hypnum cupressiforme*. Stanowisko nie jest obecnie zagrożone działalnością człowieka, natomiast na występowanie widłozęba zielonego niekorzystny wpływ może mieć obecność ekspansywnego *H. cupressiforme*. Obecnie perspektywy ochrony stanowiska są dobre.

REZERWAT „PRZEŁOM RZEKI DĘBNICY”

W rezerwacie „Przełom rzeki Dębnicy” *Dicranum viride* obserwowano w sześciu miejscach. Omawiany gatunek rośnie tu głównie na głazach (5 notowań – 53°40'59.9"N, 16°19'08.5"E; 53°41'00.5"N, 16°19'14.5"E; 53°41'01.2"N, 16°19'03.6"E i 53°41'01.6"N, 16°19'09.9"E), a w jednym przypadku porastał korę pnia *Fagus sylvatica* (53°41'02.6"N, 16°19'06.5"E). Darnie *D. viride* są niewielkie i zajmują od jednego do kilku centymetrów kwadratowych (Ryc. 1). Wcześniejsze dane dotyczące jego występowania w rezerwacie (JANYSZEK i in. 1994) są bardzo ogólne. Autorzy wymienili gatunek bez podawania bliższej lokalizacji, jako interesujący składnik flory epifitycznej tego terenu.

Ryc. 1. *Dicranum viride* na głazie narzutowym w rezerwacie „Przełom rzeki Dębnicy” (fot. T. Kapustyński, 09.07.2023 r.)

Fig. 1. *Dicranum viride* on an erratic boulder in the “Przełom rzeki Dębnicy” nature reserve (photo by T. Kapustyński, July 9, 2023)

Summary. *Dicranum viride* (Dicranaceae, Bryophyta) in the Drawsko Landscape Park (NW Poland). *Dicranum viride* (Sull. & Lesq.) Lindb. is a rare species in NW Poland, known from several localities. In recent years it has been confirmed and/or found here in three localities: in the “Przełom rzeki Dębnicy” nature reserve in the Drawsko Landscape Park (Fig. 1; JANYSZEK *et al.* 1994), the “Wapienny Las” nature reserve near Drzewiany (RUSIŃSKA *et al.* 2010) and the Wolin National Park (STEBEL *et al.* 2015; WILHELM *et al.* 2015). In 2023, two new localities of *D. viride* were discovered in the Drawsko Landscape Park. The paper contains a description of the new localities and information about the situation of the *D. viride* site in the “Przełom rzeki Dębnicy” nature reserve.

LITERATURA

HINTZE F. & KOHLHOFF C. 1902. Einige seltene Moose aus Pommern. Sammelbericht bis zum 1. Januar 1902. – Verhandlungen des Botanischen Vereins für die Provinz Brandenburg **43**: 144–146.

- HINTZE F. & KOHLHOFF C. 1904. Eine Wanderung durch ein interessantes Moosgebiet Hinterpommerns. – Verhandlungen des Botanischen Vereins für die Provinz Brandenburg **45**: 38–40.
- JANYSZEK S., KRÓL S., SZCZEPANIK-JANYSZEK M. & URBAŃSKI P. 1994. Charakterystyka florystyczno-fitosocjologiczna projektowanego rezerwatu przyrody Przełom Rzeki Dębnicy. – Roczniki Akademii Rolniczej w Poznaniu, Ogródnictwo **22**: 19–28.
- LISOWSKI S. 1959. Bryotheca Polonica. Musci silvae Puszcza Bukowa apud Szczecin (Pomerania Occidentalis). Fasc. LI. Nr 1301–1325. Academia Scientiarum Poloniae, Posnaniae.
- LISOWSKI S. 1961. Bryoflora Wyspy Wolin. – Badania Fizjograficzne nad Polską Zachodnią **7**: 137–193.
- MICKIEWICZ J. 1965. Udział mszaków w epifitycznych zespołach buka. – Monographiae Botanicae **19**: 3–83.
- RUSIŃSKA A., GÓRSKI P., STEBEL A., ROSADZIŃSKI S., STANIASZEK-KIK M., WILHELM M., WOLSKI G. J., FUDALI E., GOS K. & GOS L. 2010. Mszaki źródlisk wapiennych koło Drzewian na Wysoczyźnie Polanowskiej. – W: W. GIL (red.), Różnorodność biologiczna Leśnego Kompleksu Promocyjnego Lasu Warcińsko-Polanowskie. **2**, s. 7–14. Nadleśnictwo Polanów, Polanów.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. z 2014, poz. 1409).
- SKOWRON D., WIERZCHOLSKA S., LEWOŃ R., ROMAŃSKI M. & MAZURKIEWICZ M. 2024. Nowe stanowiska *Dicranum viride* (*Dicranaceae*) w północno-wschodniej Polsce na tle jego rozmieszczenia w województwie podlaskim. – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica **29**(1): 69–79.
- STEBEL A. 2012. Widłoząb zielony *Dicranum viride* (Sull. & Lesq.) Lindb. – W: J. PERZANOWSKA (red.), Monitoring gatunków roślin. Przewodnik metodyczny. Część II, s. 296–306. GIOŚ, Warszawa.
- STEBEL A., ROSADZIŃSKI S., WIERZCHOLSKA S., ZUBEL R. & PACIOREK T. 2015. New distributional data for the moss *Dicranum viride* in Poland. – Herzogia **28**: 38–43.
- WARNSTORF C. 1906. Kryptogamenflora der Mark Brandenburg und angrenzender Gebiete. Zweiter Band. Laubmoose. s. 1160. Gebrüder Borntraeger, Leipzig.
- WILHELM M., RUSIŃSKA A., STEBEL A., GÓRSKI P., VONČINA G., FOJCIK B., ROSADZIŃSKI S., FUDALI E., SALACHNA A. & ZUBEL R. 2015. Contribution to the bryoflora of the Wolin Island (NW Poland). – Steciana **19**(2): 75–87.
- ŻARNOWIEC J., STEBEL A. & OCHYRA R. 2004. Threatened moss species in the Polish Carpathians in the light of a new Red list of mosses in Poland. – W: A. STEBEL & R. OCHYRA (red.), Bryological studies in the Western Carpathians, s. 9–28. Sorus, Poznań.

ADAM STEBEL, *Katedra i Zakład Botaniki Farmaceutycznej i Zielarstwa, Wydział Nauk Farmaceutycznych, Śląski Uniwersytet Medyczny w Katowicach, ul. Ostrogórska 30, 41-200 Sosnowiec, Polska; e-mail: astebel@sum.edu.pl, ORCID: 0000-0003-2198-4216*

TOMASZ KAPUSTYŃSKI, *Nadleśnictwo Manowo, ul. Koszalińska 35, 76-015 Manowo, Polska; e-mail: tomasz.kapustynski@szczecinek.lasy.gov.pl*

Wpłynęło: 20.09.2024 r.; przyjęto do druku: 28.10.2024 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2024-0019>